

Pozdrav iz domovine

Štev. 7. našim vojakom na bojišču. Leto I.

Izhaja dvakrat na mesec.

Ljubljana, 25. maja 1916.

Cena četrletno 50 vin., polletno 1 K, celoletno 2 K.

Gorska cerkvice.

Kakor bela golobica
v hriba se tišči pobočju
cerkvice nebes Kraljice
z božjim detetom v naročju.

Kakor stražarica verna
zre na tiho selo doli
nema, vendar glasno vabi
k Njej, ki vse nam celi boli.

Nekdaj milo iz zvonika
pel je zvona glas srebrni
ave svoji Vladarici,
pokoj rajnim v zemlji črni.

Zdaj je nem že dolgo, dolgo,
čas prišel je težek, resen;
ravno je minulo leto,
kar je peval zadnjo pesen.

Mesto nje votló bobneče
druga pesem se oglašá...
Lahen vetrič preko gore
jo do cerkvice prinaša.

Tiho spet. Nebo temni se.
Lučka v cerkvi trepeče,
kot da v strahu je za svoje,
tam za hribom se boreče...

Vid Ambrožič, četovodja.

Spolna nevarnost.

Napisal c. kr. črnovojni nadzdravnik in primarij deželne bolnice dr. Fr. Derganc.

I. poglavje.

Pojem, izvor in razdelitev spolnih bolezni.

Spolne bolezni imenujemo tiste nalezljive bolezni, ki se širijo samo na ta način, da jih prenaša človek na človeka, ženska na moškega ali moški na žensko, in sicer potom izvenzakonskega, prepovedanega spolnega občevanja.

Cerkev in država priznavata in dovoljujeta samo eno postavno obliko spolnega občevanja, to je zakon. Vsako izvenzakonsko, nepostavno spolno občevanje imenujemo vlačugarstvo, takega moškega imenujemo vlačugarja, tako žensko vlačugo. Vsako nedovoljeno, nepostavno spolno občevanje z vlačugarjem ali vlačugo je zvezano z nevarnostjo spolne bolezni. Zdravniška veda in izkušnja vseh zdravnikov je dokazala nepobitno resnico: v čistem, zvestem zakonu so spolne bolezni neznane. Nikoli se še ni zgodilo, da bi obolel moški ali ženska za spolno boleznijo, ki se zvesto drži svojega postav-

nega zakona, ki ne prelomi zakonske zvestobe ali zaročne obljube. Trditev bolnika, da je dobil svojo bolezen v sanjah, od slabega piya ali na stranišču, taka trditev je samo lažniv, hinavski izgovor grešnika, ki se dela na zunaj lepega, a je v srcu večji hudobnež in hinavec nego tisti, ki odkrito prizna svoj prestop. In zdravniška izkušnja spet uči, da so najtrdovratnejši lažnivci tajni vlačugarji in vlačuge.

Narava sama zahteva čist in zvest zakon, čisto in zvesto zaročno življenje, narava sama je postavila hude kazni na vsako kršitev tega poglavitnega zakona v obliki ostudnih in strašnih spolnih bolezni s še strašnejšimi posledicami.

Nikjer se tako očitno ne krijeta božja in naravna postava kakor v zapovedi čistega in zvestega zakona. Narava kaznuje takoj na zemlji z ostudno in težko boleznijo, narava ne odpusti nobenemu grešniku, kes in prošnja ne pomaga, narava ne pozna srca in usmiljenja, kdor je prelomil zakon, ga čaka brezobzirna kazen spolne bolezni. Po cerkvenem nauku čaka vlačugarja in vlačugo po smrti še hujša večna kazen.

Kakor vse druge bolezni, tako se razširjajo tudi spolne bolezni zlasti ob časih vojske. A med skupino drugih vojnih bolezni in med skupino spolnih bolezni obstoji velikanski razloček. Človek se brani, kolikor more in zna, vsi ljudje mu pomagajo v obrambi, a krogla sovražnikova vendar prileti in vendar pride bolezen — proti volji človeka. Pri spolnih boleznih je to drugače, ravno narobe! Spolna bolezen poprej vedno vpraša: ali res hočeš? Premisli, saj veš, kaka nevarnost ti grozi; premisli, saj veš, da imaš v svoji močni prosti volji nepremagljivo orožje zoper spolno nevarnost! Spolna bolezen je odvisna v svojem izvoru samo od proste človeške volje! Ako nočeš, ako prostovoljno in z močno, pošteno voljo obrneš nevarnosti hrbet, potem nikoli ne zbolíš za ostudno, strašno spolno boleznijo! Tako je tudi prosta, poštena in močna volja edino in pravo zdravilo zoper spolne bolezni; ako se to edino uspešno zdravilo proste volje splošno in povsod uporabi, izginejo v kratkem vse spolne bolezni, vsa spolna nevarnost, zatrta v kali in za vedno.

Iz tega sledi jasno in neovržno: po svojem izvoru in uspešnem koncu ni spolna nevarnost samo predmet zdravniške vede, medicine in higijene; vprašanje spolne nevarnosti je pred vsem in v prvi vrsti zadeva morale, zadeva poštene vesti in poštene,

proste človeške volje, katero ustvari samo resna in stroga vzgoja!

Razlikujemo tri spolne bolezni: 1. Kapavica (Tripper); 2. mehki čankar; 3. trdi čankar (sifilis, sifilitika).

II. poglavje.

Splošen potek in posledice kapavice.

Kakor vse druge nalezljive bolezni, tako se širijo tudi spolne bolezni s prenašanjem živega strupa, nevidno malih gobic (glivic), katerim pravimo bakterije. Kapavico povzročajo posebne bakterije, ki jih je odkril leta 1879. zdravnik Neisser in se imenujejo gonokoki. Pri spolnem občevanju pridejo kapavične gobic, gonokoki, v sečno (scalno) cev in povzročijo tukaj hudo vnetje. Po dveh do petih dneh nastopijo pri puščanju vode hude, pekoče bolečine in iz sečne cevi začne kapati (odtod ime »kapavica«) gost, zelen gnoj. To ostudno in strupeno gnojenje se polagoma širi in preide lahko v mehur, v obmodo (objajčnik) in žlezo predstojnico ob mehuru, povsod nastane huda, izredno boleča otekline. Z gnojem zalezejo gonokoki tudi v kri in se razpasejo s krvjo po celem telesu; vsled tega nastanejo v sklepkih, zlasti v kolenu in kolku, težka vnetja in otekline; vnetje v srcu povzroči srčno napako. Onesnaženi prsti prenesejo gnoj na oči, razvije se nevarno vnetje očesa, ki dostikrat oslepi. Istotako oslepijo novorojenčki, če jim med porodom bolne matere pride kapavični gnoj v oči.

Pri ženski napravi kapavica še večjo in nevarnejšo škodo nego pri moškem, pri ženski se razširi ostudno in strupeno gnojenje tudi na maternico in jajčnike, tako nastopi v malem trebuhu težko, z velikimi bolečinami združeno vnetje; gnojenje se imenuje pri ženski »belo perilo«.

Kapavica je pri moškem in ženski trdovratna in dolgotrajna bolezen, ki trpi na mesece, leta in celo desetletja. Ves ta dolgi čas ostane bolezen strupena, nalezljiva, tako da jo prenese lahko še čez deset let kapavičen bolnik na zdravo osebo in jo tako okuži (inficira).

Razen dolgotrajnosti rodi kapavica pri moškem še dve drugi težki posledici: strikturo in neplodnost. Čez več let, včasih po desetih do dvajsetih letih, se razvijejo v sečni cevi zarasline, zožine, sečna cev se vsled kroničnega vnetja tako zoži in postane tako drobna in tanka, da se začne bolniku zapirati voda. Bolnik se med bolečinami napenja in pritiska, a vselej pride le par kapljic vode. Striktura, zožina zapira sečno cev, da voda (urin) ne more izteči iz mehurja. Voda v mehuru

zastaja, začne gniti in smrtna nevarnost nastopi, če zdravnik takoj ne izvrši operacije.

Vsak moški postane jalov, neploden, ako je preстал vsled kapavice vnetje obeh obmod (objajčnikov) ali žleze predstojnice. Zakon takega moža ostane brez otrok in zakonske neplodnosti je v tem slučaju kriv le mož, ki je morda pred več leti samo enkrat kot mladenič izvenzakonsko, prepovedano spolno občeval, a se takrat okužil s kapavico.

Enako jalova in neplodna je ženska s kapavičnim vnetjem maternice. Mladenka stopi nedolžna in zdrava v zakon, ali bolni mož jo okuži in napravi neplodno.

(Dalje sledi.)

Slovenski fantje in Garibaldi.

Napisal Jernej pl. Andrejka, pisatelj knjige »Slov. fantje v Bosni in Hercegovini«.

L. 1866. je bil kranjski pešpolk št. 17 po odhodu iz Italije nastanjen v južnih Tirolah.

Neko nedeljo popoldne korakata dva gorenjska »Janeza« z viržinkama v ustih po široki cesti. Solnce je vroče pripekalo; zato sta bila prisiljena stopiti v krčmo ob cesti, da si ugasita neznošno žejo. Nista pa še dolgo sedela pri prijetnem tirolskem vincu, kar zagledata ob steni iz mavca izdelan doprni kip nekega moža z veliko brado.

»Kdo pa je ta-le divji lovec?« vpraša eden naših korenjakov krčmarja.

»Kaj, divji lovec?« odvrne rezko krčmar, »to ni nikak lovec, to je naš veliki bojevnik za svobodo, Garibaldi!«

»Koga?« se zavzameta naša junaka prav po gorenjsko; »to je Garibaldi? Kje pa imate podobo našega presvitlega cesarja?«

»Te pa nimam.«

»Pa zakaj ne?«

»Ker častim in obožujem Garibaldija,« je bil krčmarjev odgovor.

Vojaka se spogledata. Prsti desne roke se jima skrčijo v pest in v trenutku udarita oba po Garibaldiju, da se zdrobi v tisoč in tisoč koscev na tla.

Potem se zopet mirno vsedeta in si gasita žejo, kakor da bi se ne bilo nič zgodilo.

Krčmar, ves razburjen, bega sem ter tja, tarna, kliče Garibaldija na pomoč, a kosci se nečejo več sprijeti; slednjič pošlje po patroljo.

Patrulja pride. Ko pa izve, da krčmar obožuje Garibaldija, mu razbijejo vojaki vse, kar je bilo še celega v krčmi, pri odhodu pa mu vodja patrolje zakliče: »Le počakaj! Mi ti bomo že dali »republiko špilal!«

Prišedši v vojašnico, javi vodja patrolje svoj povrat inšpekcijskemu častniku. Na vprašanje, kaj je bilo tam zunaj mesta, mu odgovori: »Tam na šentmartinovi cesti je neki Lah rogovilil in »republiko špilal«; dali smo mu nekaj dobrih nasvetov; morda se poboljša!«

Ves teden, ki je sledil tej rabuki, so pričakovali naši fantje, da jih Lah ovadi, a to se ni zgodilo. Garibaldinec na šent-

martinovi cesti je bil premeten tiček in je po mirnem preudarku spoznal, da bi se pri ovadbi le njemu slaba godila, zato pomete kosce razpadlega Garibaldija in jih vrže tja, kamor so spadali — na smetišče. Na prostor pa, kjer je prejšel kip Garibaldijev, postavi podobo našega presvetlega cesarja in presvetle cesarice ter jih okraši s cveticami in zelenjem.

Ko so naši fantje to izvedeli, so trumoma drli v gostilno ter zapeli cesarsko pesem takoj prvi dan pred novima podobama.

Ta ljubezen naših slovenskih fantov do svojega vladarja pa je prejšnjega Garibaldinca tako močno pretresla, da jim je ponudil roko v spravo in vrhutega še veder tirolca. Vršil se je slovesen krst gostilne, ki je dobila ime »Pri poboljšnem Garibaldincu«.

In resnično! Lah se je poboljšal ter postal eden najzvestejših avstrijskih podanikov. Imel je doslej slovenske vojake zelo rad, postregel jim vedno pošteno, zato so pa tudi ti radi zahajali k njemu.

Tako so pokazali naši fantje, kako iskreno ljubijo svojega vladarja in tako so izpreobrnilo zagrizenega Garibaldinca v zvestega Avstrijca.

Kako je z vojsko?

Še ena obletnica. Pred kratkim je minulo leto, kar se je začelo naše zmago-slavno prodiranje v Galiciji, 23. t. m. pa je preteklo leto dni, kar nam je Italija napovedala vojsko. Zanj ta obletnica ni vesela. Prav tiste dni se je začel, kakor vse kaže, zanj usodni obračun za njeno zahrbtnost in hinavščino. Kakšno razočaranje čez 12 mesecev! Pet laških ofenziv, pet krvavih soških bitk. Sto in stotisoči moštva in vsa ogromna množina municije žrtvovana zastonj! Naši udarjajo prvič in takoj prvi sunek vrže sovražnika iz južnih Tirol ponekod že preko meje na laška tla. Naša domovina se odeva same radosti nad veselimi poročili, ki prihajajo dan za dnem z bojišča, povsod v praznično obleko. Prvo tako uradno poročilo z dne 16. maja nam je prineslo vest, da so se topniški boji razširili na celo bojno črto. Pod Doberdobom so prodrli naši do Tržiča v sovražne järke in jih zasedli. Na južnem Tirolskem so zavzele naše čete, ki jih vodi naš prestolonaslednik, sovražne postojanke na pobočju gorovja Armenterra in na planoti Lavaronne. Tu se bojuje tudi naš graški armadni zbor. Ujetih je bilo prvič 2500 mož, med njimi 65 častnikov, zaplenjenih 11 strojnic in 7 topov. V par dneh je naša prodirajoča armada že stopila na več mestih na italijanska tla in zasedla važne postojanke na vladajočih višinah. Polastila se je močnih sovražnih oklopnih trdnjav na gorah Campo Molon (1855 m) in Toraro (1899 m). Kmalu za tem so zavzele naše čete vrh Verena (2019 m), tako da imamo sovražnika že povsod spodaj pod grebenom Dolomitov. Do 22. maja je znašalo število ujetnikov 23.883, med temi 482 častnikov, 172 topov, mnogo strojnic in ogromne množine municije. — Obenem so naši tudi na soški fronti znatno napredovali pri Sv. Martinu, na Mrzlem vrhu in na Rombonu. Naša letala so zopet uspešno bombardirala kolo-dvore in druge naprave v Benetkah, Me-

stre, Korminu, Čedadu, Vidmu, Treviso, postajo Per la Carnia v Reziji, postajo v Vicenci, Castellfranco, San Giorgio ni Noga-ro in pomorsko letalno postajo pri Gradežu. — Ob priliki našega sijajnega prodiranja je izdal feldmaršal nadvojvoda Friderik sledeče najvišje armadno povelje:

Njegovo c. in kr. apostolsko Veličanstvo mi je milostno blagovolilo brzojaviti:

Mojemu pranečaku gospodu feldmaršallajntantu nadvojvodi Karl Franc Jožefu sem v priznanje sijajnega vodstva njegovega zbora podelil Moj red železne krone I. vrste z vojno dekoracijo. Z veseljem Vas o tem obveščam in Vam naročam, da naznanite vsem mojim junakom in uspešno se vojskujočim četam Moje popolno priznanje, mojo najtoplejšo zahvalo in pozdrav.

Franc Jožef I.

Ta nas vse osrečujoča poslanica našega premilostnega Gospoda naj se takoj razglasi četam.

Nadvojvoda Friderik, feldmaršal
m. p.

Z neomajnim zaupanjem pričakujemo skoraj onega dne, ko bo verolomni sovražnik pobral povsod ob naših mejah šila in kopita ter jo udaril hitro nazaj tja, odkoder je prišel, če se mu med potjo kaj neprijetnega ne pripeti. In svobodno bo zadihala zopet naša Goriška in cela Primorska, zvesta Avstriji in svojemu vladarju do zadnega diha!

Z drugih bojišč ni posebnih novic. Nemški obroč se okrog Verduna počasi, a gotovo bolj in bolj sklepa. Nemci so osvobodili zopet važno postojanko »Mort homme« (»Mrtvi mož«) severozapadno od trdnjave, kjer so ujeli 1315 vojakov in 31 častnikov, zaplenili 16 strojnic in 8 topov. Zastonj je ves napor Francozov, da bi jo zopet osvobodili. —

Na ostalih bojiščih ni nič izpremembe.

Nemško-ameriški spor se je mirno poravnal. — V notranjem Egiptu razsaja huda kuga. Za angleško vojaštvo v Egiptu je to velika nevarnost.

Portugalska, ki se je pred kratkim pridružila našim sovražnikom, ima zdaj doma dosti opraviti z neprestanimi vstajami in nemiri. Ponekod se je uprlo vojaštvo. Proglasili so preki sod.

Med Rusijo in švedsko je nastal spor zaradi Alandskih otokov, ker jih je Rusija kljub tozadevnemu dogovoru začela utrivati.

Vojaške in druge vesti.

Veliki admiral 2. činovnega razreda je postal slavni poveljnik naše mornarice Anton Haus. To novo mesto je ustanovil cesar letos 4. maja. Veliki admiral je rojen v Tolminu. Študiral je gimnazijo na Kranjskem v Novem mestu. Govori tudi popolnoma čisto slovenski. Naša domovina je ponosna na tako slavnega rojaka.

Odlikovanje generala dr. Svetozarja pl. Borojevića. Cesarsko otomansko zlato in srebrno Imtiaz vojno kolajno je dobil general pehote dr. Svetozar pl. Borojević.

Imenovanja v generaliteti. Generalni polkovniki so postali: general pehote Sve-

tozar Borojević pl. Bojna, feldcajgmojster Pavel Puhallo pl. Brlog, generali konjenice Karl Tersztyanszky pl. Nadas, Vikt. Dankl, Franc Rohr, Edvard pl. Böhm-Ermolli, Karl baron Pflanzer-Baltin in general pehote Friderik pl. Georgi.

Za vojne kurate so imenovani: Mrevlje Anton, dom. dop. okr. poveljstvo Trst (bivališče Bovec — dop. okr. Trst), pri rez. bolnici v Leobnu; Trampuš Marij, dom. dop. okr. poveljstvo Trst (bivališče Tržič, mor. dop. okr. pov. Trst), pri vojnem superioratu v Gradcu; Rovtar Anton, dom. dop. okr. pov. Ljubljana (bivališče Ribnica, dop. okraj Ljubljana), pri zasilni rezervni bolnici št. 4 v Liebenatu; Gnidovec Anton, dom. dop. okr. poveljstvo Trst (bivališče Trst, dop. okraj Trst), pri garnizijski bolnici št. 8 Ljubljana; Klemenčič Pavel, dom. dop. okr. pov. Ljubljana (bivališče Kočevje, dop. okraj Ljubljana), pri rezervni bolnici v Celju.

Na bojišče je odšel vojni kurat g. Valentin Jerše.

Za kurata pri naših prostovoljnih strelcih je imenovan g. Franc Pavlič, kapelan na Trebelnem.

Za šolskega nadzornika v Belgradu je imenovan poročnik Stanko Majcen iz Maribora.

Odlikovanja. Vitezki križec Franc Jožefovega reda na traku vojaškega zaslužnega križca je prejel primarij dermatološkega oddelka deželne bolnišnice v Ljubljani dr. Vinko Gregorič. — Narednik Vrabeč Josip iz Koprive na Primorskem si je z vztrajno hrabrostjo pridobil zlato ter dve mali srebrni kolajni. V nedeljo mu je g. štabni zdravnik dr. Albrecht v navzočnosti mnogobrojnega osobja garnizijske bolnice pripel na junaške prsi veliko srebrno kolajno. Slovenskemu junaku, ki je četrtokrat odlikovan, so podarili oficirji ter uradniki tukajšnje garnizijske bolnice cigaretno dozo s primernim napisom. Čestitamo junaku ter kličemo: »Čast slovenskim junakom!«

Cesar uslišal otroško prošnjo. V samostanski šoli v Hebu se pripravljajo deklice na prvo sv. obhajilo. Neki mali pridni deklici, ki se posebno veseli tega dne, ni dala pokoja ena želja: Da bi bil ob njenem prvem sv. obhajilu navzoč tudi njen oče. Toda, kako to doseči? Oče je vojak in služi tam daleč nekje cesarja. Če bi mu cesar dovolil priti tisti dan? Prosila bo! Dete sede in piše cesarju pismo, v katerem lepo prosi, da bi smel oče za dan njenega prvega sv. obhajila priti domov — vsaj za ta dan. Pisma si pa vseeno ne upa kar tako oddati na pošto. Obrne se na svojo učiteljico. Ta je ganjena in odpošlje otroško pismo tako, kakršno je bilo, na dvorno pisarno. In glej, kar ne zmore na tisoče in tisoče lepo sestavljenih prošnji, to je doseglo to okorno otroško pisemce: Cesar je ukrenil, da dobi dekličin oče določeni dan dopust.

Čudno naključje. Kaj vse se pripeti v sedanji svetovni vojski, kaže dogodek, ki je res izredno zanimiv. V bližini Merana je kraj Eppan. Ondotni knjigovez Jaitner je poslal na vojsko štiri sinove. Ti sinovi so odšli z bojišča na dopust isti dan in skoraj ob isti uri, ne da bi drug za drugega kaj vedeli. Ta skupni dohod sinov na očetov dom je tembolj zagoneten, ker so starši

enega izmed njih že objokovali kot mrtvega, kajti skoraj eno leto ni bilo o njem nikakega obvestila; od drugega sina je prišla pa zadnja dopisnica lanskó pomlad iz ruskega ujetništva. Ta je iz ujetništva pobegnil in prišel na dom po neznosnih težavah. Sedaj so se vsi štirje podali zopet na svoja mesta in sicer isti dan: Eden je šel na fronto ob Dnjestru, drugi na Rusko-Poljsko, tretji v Srbijo, četrti pa k Soči.

Nove vojne postelje. Ljubljanska tvrdka za pohišstvo J. Mathian je konstruirala posebno vojno posteljo. Kar se tiče teže, enostavnosti in obenem nizke cene, prekaša ta nova iznajdba vse doslej običajne vojne postelje. Vse skupaj tehta 8 kg. Zložiti se da v majhno ročno prtlačjo, ki se lahko povsod vzame seboj. More se rabiti tudi kot postelj sploh; če se pregrne lepo s preprogo, nadomesti vsako tudi dražjo postelj. Ista tvrdka je izumela tudi novo nosilnico s podobnim sestavom in istimi prednostmi.

V tednu »Rdečega križa« se je nabralo v Ljubljani vsega skupaj (na nabiralne pole, članarina, dobrodelne prireditve, za cvetice itd.) 44.472 kron 43 vin. Ogromne vsote je žrtvovala tudi dežela.

V Italiji je bil sredi maja hud potres. Najmočnejši je bil v mestu Rimini (blizu jadranskega morja nasproti Zadru) in v okolici. Na tisoče poslopij je porušeni in ubitih mnogo ljudi. Italijanski listi vsled stroge cenzure ne smejo poročati natančneje o tej katastrofi.

Letina povsod prav dobro kaže. Kljub pomanjkanju ljudi in živine je obdelanega še več kot sicer. Če Bog obvaruje naša polja nesreče, bomo zopet za precej časa preskrbljeni z živežem.

Kaj je sreča?

Z bojišča piše dijak-kongreganist svojim tovarišem:

»Predragi... Vi morda še ne veste prav, kaj ima človek od tega, če Mariji zvesto služi. Tu med svetom je Marija v mnogih položajih edino zavetje. Blagor mu, kdor se je naučil v nevarnosti v to zavetje pribežati! On je tudi med svetom, tudi v težkih urah srečen. Ah, srce me sili, moram povedati. Jaz sem srečen, vesel, zadovoljen. Vem, da bom kmalu prišel v ogenj, vem, da se prav lahko zgodi, da kroglica prileti in E. mrtev ali ranjen obleži, — a pri teh mislih se vedno le ravnodušno nasmehnem... Hvala Bogu svetemu Duhu, ki mi je odprl zemeljski raj novega Adama! Bog moj, ne daj, da bi kdaj zakrivil, da bi Ti moral poslati svojega angela z mečem, ki naj me pahne iz raja!...«

† Vojni kurat Jožef Pinter.

Dne 11. maja je umrl na posledicah vojnih naporov g. Jožef Pinter, rez. voj. kurat nekega domobranskega pešpolka. Zadela ga je srčna kap. Pokojnik je do zadnjega dne izvrševal svojo službo in še dan pred svojo smrtjo je opravil šmarnice za svoje vojake. Samo njegova najbližja okolica je spoznala iz njegovega obraza, da so bili prestani naporji močnejši kakor moč

njegove volje in vneme za blagor vojakov. Za časa strašnih bojev na Doberdovski planoti se je moralo sanitetno osobje vsak teden izmenjati, samo on je ostal nad petdeset dni na pomožni postaji, vsem zgled duhovskega poguma in dušnopastirske vneme. Ti razburljivi tedni in to neumorno delo sredi neprestane smrtne nevarnosti je njegovo srce in živce tako izčrpalo, da zadnji mesec pokoja ni mogel več na novo nadomestiti izrabljene življenjske moči. In tako je umrl kot žrtev svojega poklica za Boga, cesarja in domovino! Truplo pokojnikovo so 12. t. m. ob veliki udeležbi drugih vojnih duhovnikov, divizionarja, polkovnega poveljnika in vseh častnikov in moštva njegovega polka slovesno blagoslovili. Koliko spoštovanja je užival vojni kurat Pinter pri svojih predstojnikih, pričajo naslednje besede polkovnega povelja v spomin pokojniku, ki so se razglasile vsem vojakom:

»Vojaki! Težkim naporom vojnega leta, strašnim živčnim pretresom, ki jih prinaša s seboj boj, je podleglo srce našega dragega dušnega pastirja, od vseh ljubljene in spoštovanega vojnega kurata Jožefa Pinter. Od 1. febr. 1915. je bil vojni kurat Jožef Pinter pri polku. V dobrih in slabih časih nam je bil vsem neumoren, vnet dušni voditelj, zvest tovariš in prijatelj. Ne težave in naporji, ne nevarnosti ga niso mogle zadržati, da ne bi noč in dan, mnogokrat v najtežji življenjski nevarnosti delil ranjenim in bolnim verske tolažbe in ne navduševal živih k novemu pogumu in neomahljivi vztrajnosti. Nepozabljena ostane v polku za vedno zvestoba do dolžnosti, s katero je vojni kurat Pinter tekom junaške borbe na Doberdovski visoki planoti tedne in tedne, vsako uro v smrtni nevarnosti, vztrajal v razstreljeni vasi, delil težko ranjenim zadnjo tolažbo in pokopal mrtve junake. Deležen je bil za svoje odlično delovanje priznanja našega Najvišjega vojnega gospoda, ki mu je podelil viteški križec Franc Jožefovega reda na traku vojaškega zaslužnega križca kakor tudi duhovski zaslužni križec na belordečem traku. Bogati upi padajo z njim v grob. V cvetu svoje življenjske moči je podlegel vojni kurat Pinter v najzvestejšem izpolnjevanju dolžnosti vojnim naporom. Domobranski polk mu ohrani neminljiv, zvest spomin. Tudi on je umrl junaške smrti za cesarja in domovino.«

Njegov oče, g. Anton Pinter v Mariboru, je prejel od polkovnega poveljnika naslednje pismo: »Naš prijatelj in duhovni svetovalec gospod vojni kurat Jožef Pinter, ki je bil v častniškem zboru in pri vsem moštvu radi svoje srčne dobrote vsestransko priljubljen, zaradi svoje hrabrosti in neustrašenosti visokočislun in spoštovan, je žal podlegel srčni kapi. Vaš sin se v zadnjih dneh ni dobro počutil, velikokrat je tožil o prehladu in srčnih težavah. Kljub temu, da mu je zdravnik predpisal, da mora ostati v postelji, si ni dal vzeti, da bi ne izvrševal v polni meri svojih dolžnosti. Večer pred smrtjo je še sedel med svojimi tovariši v častniški menaži in bil krasno razpoložen. Njegovi čini, njegovo obnašanje pred sovražnikom, posebno pa njegovo neustrašeno zadržanje na Doberdovu bo ostalo zabeleženo v zgodovini polka. V njem nismo izgubili samo plemenitega duhov-

nika, marveč tudi hrabrega vojaka.« — Bil je vesten in goreč duhovnik, ljubeznjiv in vesel družabnik. Pred vojsko je bil kaplan v Celju. Posebno vneto je deloval za razvoj delavske organizacije. Pri Gospodu vojnih trum naj uživa zaslužen plačilo!

Kako so se v starih časih vojskovali?

(Konec.)

Najvažnejši med nižjimi vazali so bili vitezi. Posebno veljavo je dosegel ta stan za časa križarskih vojsk (od l. 1098. do 1270.). Vitez je bil pri ljudstvu v časti kot neka posvečena oseba. Viteško čast je dosegel le oni, ki se je posebno odlikoval v pobožnosti, junaštvu in ljubezni do zatiranih. Z nekakimi duhovnimi vajami in prejemom svetih zakramentov se je moral pripraviti tak izvoljen junak na sprejem v viteški stan. Nato je bil v cerkvi s posebnim obredom vpričo odličnega plemstva slovesno sprejet med viteze. Tri imenitne dolžnosti so vezale pravega krščanskega viteza: braniti in boriti se za krščansko vero in sveto Cerkev, hoditi na boj za svojega gospoda in čuvati žensko čast, zlasti ščititi vdove in sirote. Vitezi iz prve dobe so bili res dika krščanstva in svojih vladarjev. Žal, da so jeli koncem srednjega veka bolj in bolj pozabljati na svojo vzvišeno nalogo in je ime vitez izgubilo svoj pravi pomen, pa tudi svoj sloves.

Nalašč smo se pri tem znamenitem stanu pomudili nekoliko dalje, ker so ravno z razvojem in cvetom viteškega stanu neločljivo združene tudi znatne izpremembe v orožju in vojskovanju.

Ko se je jel razvijati viteški stan, so imeli francoski kralji dolgotrajne boje z Arabci in kasneje s Saraceni, mohamedanskim arabskim narodom. Ti so bili mojstri v obdelovanju železa in jekla. Od Saracenov so se naučili te industrije evropski narodi. Tako so si vitezi oskrbeli močno železno, deloma jekleno opravo. Spodaj so nosili železno srajco, spleteno iz samih majhnih železnih obročkov (ta »železna srajca« živi pri nas še v pregovoru), vrhu obleke jeklen oklep s posebno močnimi ploščami na prsih, na glavi jeklen šlem in tako pokrivalo preko obraza z odprtini za oči, nos in usta; na rokah so imeli jeklene rokavice, noge vse obute v jeklo in tudi take čevlje. Vse pa je bilo v členkih gibljivo. Tudi svojim konjem — vitezi so se borili na konjih — so oskrbeli podobne oklepe. Tako je bil mož za boj dobro zavarovan. Seveda ga je ta oprema precej težila. Če je padel s konja, ni mogel sam na noge. Za obrambo proti puščicam in udarcem je imel močan ščit. Glavno orožje je bil velik meč — večkrat tak, da mu je segel do vratu, če se je oprl z njim na tla; vihteti ga je moral z obema rokama. Razen tega so imeli za boj na blizu raznovrstna bodala. Važno orožje je bilo velikansko, močno kopje (sulica). Z lokom so prožili na sovražnika puščice. Imeli so tudi posebne sulice, imenovane helebarde, ki so imele pod ostjo sekuro in na drugi strani priostreno kladivo. Rabili so razen tega velike sekire, ki so jih metali na daljavo, kladiva in močne, na debelem kon-

cu z jeklenimi ostmi okovane bate (kije), da so z njimi razbijali čelade in oklepe, kadar se je vnel boj na blizu. Tudi naša narodna pesem govori o sekiri-mesarici. Velikanski lipov kij omenja povest o Krpanovem boju z Brdavsom. Kot orožje je večkrat služilo tudi kar domače orodje, vile, kose, cepci itd.

Vitezu, tako zavarovanemu v svoji jekleni »hišici«, s tedanjim orožjem vsaj iz daljave ni bilo izlepa mogoče priti do kože. Toda, kar so trdili stari Rimljani o bogu časa, Saturnu, da žre sam svoje lastne otroke, to velja tudi glede vojskovanja. Ena iznajdba izpodrine drugo. Nepričakovan preobrat se je zgodil na mah, ko so iznašli s m o d n i k. Viteški oklepi in vse njihovo orožje je moralo kmalu med staro šaro. Neznatno smodnikovo zrnje je jelo rušiti mogočne gradove, razdevati zidovje tedanjih mest in takratnih trdnjav. Začele so se vrstiti iznajdba za iznajdbo. Orožje in strelivo se je izpopolnjevalo vedno bolj in bolj, izpremeniti pa se je moral popolnoma tudi način vojskovanja. Smodnik odločuje odtlej po večini boje na suhem in na morju.

Že iz 9. stoletja imamo neko navodilo za izdelovanje črnega smodnika, ki je navaja znameniti modroslovec in pisatelj Albert Veliki (1193—1280). Menih Bertold Švarc (živel okrog l. 1300), ki se mu ta iznajdba pripisuje, je pri vsej stvari popolnoma nedolžen. Kitajci so že davno prej uporabljali neke vrste smodnik za svečane razsvetljave.

V Evropi se je rabil smodnik v vojski prvič v 14. stoletju. Streljali so s kamenitimi in železnimi krogli. Streljali so iz možnarjev. Cev pri teh možnarjih je bila kratka, široka in le na enem koncu odprta. Ni pa bila vlita iz enega kosa, ampak sestavljena iz več kovanih širokih palic, ki so bile zvezane z obroči kakor doge pri sodu. Na Dunaju imajo v orožarni največji tak doslej znani možnar. Cev je dolga 2 m 20 cm, a odprtina meri v premeru 1 m 10 cm!

V 15. in 16. stoletju so bile v navadi takozvane »mrtvaške orgle«. To je bil top, sestavljen iz več cevi, ki so se sprožile vse obenem, ali hitro druga za drugo. V Švici imajo v muzeju v Solothurnu take »orgle« iz 17. stoletja. Imajo 42 cevi, ki so jih sprožili v sedmih salvah, po šest nankrat. V 15. stoletju so uvedli male ročne topove, iz katerih se je polagoma razvila sedanja puška.

Toliko izprememb in izpopolnitev kakor puška menda ni doživelo izlepa kako orožje. Sami to izkušamo. Prvotna puška je bila po naših pojmih kaj nerodno orožje. Bila je top v majhni obliki: Železna cev, pritrjena na leseno palico. Nalsonila se je navadno na posebno stojalo, da je bilo mogoče natančno meriti. Cevka je imela na strani luknjico, kamor se je vtaknila užigalna vrstica, ki je vnela smodnik. Zažigali so izprva z žveplenim kršcem. Užigalo na kresilni kamen so iznašli Francozi. Kroglo je moral vojak spredaj zabiti s palico in kladivom, nato natresti smodnika in zažgati. Prve patrone so jeli rabiti v 16. stoletju. Preden se je ta puška pripravila za strel, je človeka že minula potrpežljivost. Za tisto dobo je bilo to seveda orožje, ki si ni bilo mogoče misliti

popolnejšega. Na konce pušk so jeli nati-kati bodala — bajonete sredi 17. stoletja.

Da bi opisovali vse razne novejšje iznajdbe, ni namen tega sestavka, saj so vam večinoma znane in jih celo sami uporabljate in gledate na lastne oči. Napredek je zlasti v zadnjem času neverjeten. Saj nam malone vsak dan prinese kaj novega.

Dal Bog, da nam naše slavno orožje skoraj prinese zmagoslavno odločitev in časten mir v slavo in prosper naše ljube avstrijske monarhije in njenih narodov!

Za kratek čas.

Boga naj zahvali! Oče: »Nikoli bi ne bil mislil, da študiranje toliko stane!« — Sin: »Boga zahvalite, oče, da nisem veliko študiral! Koliko bi stalo šele potem!«

Otročja pamet. Minka prinese mami z vrta salato. Mama: »Toliko polžev je vedno na vrtu. Ali si jih pobrala s salate?« Minka: »Seveda sem jih! Djala sem jih na drugo salato.«

Natančen odgovor. Uradnik: »Koliko glav šteje vaša družina?« — Kmet: »Veste, gospod, če držimo skupaj, namlatimo celo vas.«

Nova zvijača. Francoz: »Ali so Avstrijci res ujeli toliko Italijanov?« — Anglež: »Res. Ampak to je samo nova naša zvijača, da Avstrijo preje izstradamo.«

Pomota. Očka pridejo v mesto. Na nekem oknu telovadi v kletki čuden ptič. Očka se ga ne morejo nagledati. Kar se čudni ptič zasuče proti očku, ga nekaj časa gleda in zakriči: »Kaj pa zijaš?« — Očka (sname ves prestrašen klobuk in se prikloni): »Naj nikar ne zamerijo! Sem mislil, da so ptič!«

Zareklo se ji je. Stanko: »Jož, stric kako velikega osla sva videla z Milico! Gotovo je bil večji kot vi.« — Milica: »Bodi neumen, Stanko! Tako velikega osla, kot so naš stric, sploh nikjer ni!«

Kakor prejel, tako vrnil. V železniškem vozu sedi družba »prosvitljencev«, v kotičku voza čita kapucin svoj brevir. Gospodje so s posebno slastjo obravnavali verska vprašanja. Pogovor je bil ravno o cerkvenem imetju. Jezilo jih je, da se pater nič ne zmeni za njihove pogovore, zato ga eden gospodov nagovori: »Ej, častiti gospod! Kaj bi dal, da bi imel jaz vaš denar!« — »In jaz, da bi imel vašo modrost!« — »Kaj bi bilo potem?« — »I, oba skupaj bi ne imela nič!«

Vojska mu koristi. »Ali vam je vojska naredila veliko škodo?« — »O, ravno narobe! Zdaj me žena vsak večer pusti v gostilno, da prihrani petrolej.«

Rešitev zastavice »V zabavo« št. 5.

Azija se zapiše z eno samo črko takole:

 (= »A« zijá!)

DAROVI ZA NAŠ LIST.

Martin Škerjanec, vojni kurat (nabral pri svojih vojaki) 32 K 20 vin.; Alojzij Vauti, župnik, 5 K; Marijina družba Sv. Križ pri Litiji 22 K 50 vin.